

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 6 februari 1934 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående solidariskt bankbolags ombildning till bankaktiebolag.

I en till riksdagen avlåten, den 21 december 1933 dagtecknad proposition nr 16, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och i lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslagit riksdagen antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående solidariskt bankbolags ombildning till bankaktiebolag.

Berörda förslag är av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

angående solidariskt bankbolags ombildning till bankaktiebolag.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

I den ordning, som i denna lag stadgas, må solidariskt bankbolag ombildas till bankaktiebolag.

Bolagets huvudlotter bliva genom ombildningen aktier i bolaget med inbördes lika rätt.

Hava i bolaget inrympts kommanditlottägare, äga dessa efter ombildningen icke annan rätt mot bolaget än att återfå vad de insatt; dock äga de erhålla utdelning av vinst, som belöper å tid före löpande räkenskapsår, enligt vid den tiden gällande grunder ävensom ränta för den del av nämnda räkenskapsår, som ligger före ombildningen, efter den procentsats som är bestämd för vinstutdelning å lotterna.

Finnes i bolaget tillskott enligt 209 § lagen om bankrörelse, skall efter ombildningen anses som om tillskottet vore tecknat enligt 92 § samma lag.

Utan hinder av vad i 119 § lagen om bankrörelse stadgas må i bolagets firma även efter ombildningen ingå orden »enskild bank».

2 §.

Beslut om ombildning skall fattas å två på varandra följande bolagsstämmor under år 1934, därav den ena ordinarie, samt å den stämma, som sist hålles, biträdas av minst två tredjedelar av de röstande.

Genom styrelsens försorg skall beslutet ofördröjligen anmälas för intagande i aktiebolagsregistret. Vid anmälan skall fogas, i två exemplar, av notarius publicus eller med styrelseledamöternas egenhändiga bevittnade namnunderskrifter styrkta avskrifter av protokoll, som förts i ärendet. Sker registrering av beslutet, skall ena exemplaret av de ingivna protokollen förses med bevis om registreringen samt återställas till sökanden.

3 §.

Till ombildningen skall inhämtas rättens tillstånd. Ansökan härom skall vara åtföljd av bevis, att beslutet om ombildningen blivit registrerat. Rätten utfärde kallelse å bolagets borgenärer, med föreläggande för den, som vill bestrida ansökningen, att sist före klockan tolv å viss dag näst efter tre månader skriftligen hos rätten göra anmälan därom vid äventyr att han eljest anses hava medgivit ansökningen. Kallelsen varde å rättens dörr anslagen tre månader före inställelsedagen samt kungjord i allmänna tidningarna och minst en tidning i orten tre gånger, första gången två månader och tredje gången sist en månad innan den dag inträffar. Bestrides ej ansökningen eller styrkes inför rätten, att de borgenärer, vilka bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina fordringar eller medgivit ombildningen eller att säkerhet, som av rätten godkännes, ställts för deras fordringar eller, för det fall att kommanditfond ej i bolaget finnes, att fordringarna icke omfattas av huvudlottägarnas personliga ansvarighet för bolagets förbindelser, varde ansökningen bifallen.

Rättens beslut om tillstånd till ombildningen skall genom styrelsens försorg i huvudskrift eller styrkt avskrift ofördröjligen insändas för registrering.

4 §.

Ombildningen skall anses verkställd, då rättens beslut om tillstånd ävensom av Konungen stadfäst beslut om de ändringar i bolagsordningen, som föranledas av ombildningen, blivit registrerade.

Lottbrevet böra genom styrelsens försorg förses med anteckning om ombildningen eller ock utbytas mot aktiebrev.

5 §.

Underlåter styrelseledamot att iakttaga föreskrift, som i 2 § andra stycket eller 3 § andra stycket är meddelad, straffes med dagsböter.

Böter tillfalla kronan. Saknas tillgång till deras gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Beträffande de solidariska bankbolagen gäller enligt lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse bland annat följande.

Under det att bankaktiebolags grundfond fördelas i aktier, fördelas solidariskt bankbolags grundfond i huvudlotter. Huvudlottägarna ansvara en för alla och alla för en för uppfyllandet av alla bolagets förbindelser. — Huvudlottägarna kunna med sig förena kommanditlottägare. Sådana lottägare äro icke för bolagets förbindelser ansvariga med mera än de i bolaget insatt eller åtagit sig att insätta. Det av dessa lottägare tillskjutna belopp (kommanditfonden) häftar lika med grundfonden för bolagets samtliga förbindelser, men vid bolagets upplösning äga kommanditlottägarna återfå vad de insatt, innan utdelning å huvudlotterna må äga rum.

Kungl. Maj:t har — i likhet med vad som gäller för bankaktiebolag — att stadfästa solidariskt bankbolags bolagsordning och ändringar i denna samt att meddela tillåtelse till bankrörelses bedrivande (oktroj) under en tid av högst tio år och därutöver intill slutet av då löpande kalenderår. Ansökning om förlängning av bankbolags oktroj skall göras sist sexton månader, innan den löpande oktrojen tilländagår. Beslut om sådan ansökning skall fattas å ordinarie bolagsstämma; i vad rör solidariskt bankbolag må sådant beslut fattas allenast å den ordinarie bolagsstämma, som hålles näst före den tid, då ansökningen senast skall göras. Sistnämnda särstadgande påkallas av bestämmelsen, att huvudlottägare, som ej vill under förlängd oktroj kvarstå i bolaget, äger, därest han före nämnda bolagsstämma för styrelsen gjort anmälan därom, att, efter det den löpande oktrojen tilländagått, ur bolaget utträda samt ur bolagets behållning enligt vederbörligen fastställd balansräkning utbekomma vad på honom belöper.

För närvarande finnas i riket nio solidariska bankbolag. Bolagens namn och fonder framgå av följande tabell:

	Grund- fond milj. kr.	Komman- ditfond milj. kr.	Reserv- och dispositions- fonder milj. kr.
Wermlands enskilda bank	¹ 22.2	—	1.3
Östergötlands » »	² 16.9	—	—
Smålands » »	³ 12.6	—	0.6
Stockholms » »	45.0	16.5	48.5
Sundsvalls » »	14.5	—	18.0
Enskilda banken i Vänersborg	10.0	—	0.7
Skaraborgs enskilda bank	8.1	1.0	4.0
Uplands » »	⁴ 15.1	0.75	—
Södermanlands » »	12.0	1.0	—
Summa	156.4	19.25	73.1

¹ Därav tillskott enligt 209 § banklagen 15.6 milj. kr.

² » » » » » 6.8 » »

³ » » » » » 7.6 » »

⁴ » » » » » 10.9 » »

Sedan 1932 års riksdag uttalat sig för att en avveckling av de solidariska bankbolagen komme till stånd, förklarade chefen för finansdepartementet i samband med framläggande för 1933 års riksdag av förslag till ändring i vissa delar av banklagen (proposition nr 29), att han delade denna riksdagens uppfattning samt att han förutsatte, att nu löpande oktrojer för solidariska bankbolag icke förlängdes. Förslag till de lagstiftningsåtgärder, som kunde föranledas av en avveckling av ifrågavarande form av bankverksamhet, syntes departementschefen emellertid icke behöva föreläggas 1933 års riksdag. I skrivelse nr 196 förklarade riksdagen sig biträda den uppfattning, som departementschefen sålunda uttalat.

Oktrojerna för samtliga nämnda solidariska bankbolag utgå med 1935 år utgång. Av banklagen följer, att, därest meddelad oktroj tilländagår, utan att ny sådan beviljats, bolaget skall träda i likvidation. Därest en sådan banks rörelse skall kunna fortsättas genom självständigt företag efter nämnda tidpunkt, erbjuder gällande lagstiftning ingen annan möjlighet härtill än att bolaget träder i likvidation och ett nytt bankaktiebolag bildas, för vilket oktroj erhålles och å vilket det solidariska bankbolagets tillgångar och skulder överlåtas mot att huvudlottägarna i det solidariska bankbolaget erhålla aktier i bankaktiebolaget.

Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag avser att — till undvikande av de olägenheter, som äro förenade med ett likvidationsförfarande — genom särskild lagstiftning underlätta möjligheterna för de solidariska bankbolagens ombildning till bankaktiebolag. Förutsättningen för en sådan lagstiftning har givetvis måst vara, att den anordnas så att inga berättigade intressen därigenom trädas för nära. I detta avseende hava i propositionen särskilt behandlats fyra olika slags intressenter i de solidariska bankbolagen, nämligen fordringsägarna, kommanditlottägarna, tecknarna av tillskott enligt 209 § banklagen samt huvudlottägarna.

Såsom närmare framgår av lagförslagets 3 § innebär Kungl. Maj:ts förslag, att tillstånd till ombildningen icke må lämnas med mindre *bolagets fordringsägare* efter ett offentligt kungörelseförfarande antingen underlåtit att bestrida ombildningen eller ock erhållit betalning eller säkerhet för sin fordran. Undantag från nämnda princip har gjort i fråga om fordringsägare, vars fordran enligt särskild överenskommelse icke omfattas av lottägarnas solidariska ansvarighet, såsom fallet är med förlagslån i två av bankerna. Dylikt undantag har emellertid begränsats att gälla endast i det fall, då kommanditfond i bolaget icke finnes. Förslaget förutsätter en kungörelsetid av tre månader.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skola *kommanditlottägars* lotter inlösas. I propositionen framhålles, att dessa lottägars intressen icke kunna sägas bliva trädde för nära genom den sålunda föreslagna inlösen av deras lotter, enär samma påföljd skulle inträda vid begagnande av den utväg, vilken utan lagstiftningen vore den enda, som stod bankerna till buds, näm-

ligen trädande i likvidation, med eller utan rörelsens överlåtande å ett nybildat bankaktiebolag.

Utvägen att kommanditlotterna genom ombildningen skulle förvandlas till preferensaktier har på i propositionen angivna skäl befunnits oframkomlig.

Vad angår *tillskottstecknarna* upptages i Kungl. Maj:ts förslag föreskrift därom, att tillskott, tecknade enligt 209 § banklagen, skola genom ombildningen anses såsom om de vore i bolaget tecknade enligt 92 § samma lag. Enär tillskott i bankaktiebolag i intet avseende har en sämre rättsställning än tillskott, som tecknats i solidariskt bankbolag, förutsättas tillskottstecknare i sistnämnda bankbolag icke komma att lida något men genom bankbolagens ombildning till bankaktiebolag.

Beträffande *huvudlottägarna* skall enligt förevarande lagförslag deras lotter förvandlas till aktier. En bestämmelse härom har upptagits i 1 § andra stycket, varjämte i 4 § stadgats, att lottbrevven böra förseas med påskrift om ändringen eller ock utbytas mot aktiebrev. I propositionen framhålles, att det förhållandet att huvudlottägarna bliva befriade från den solidariska ansvarigheten måste för dem anses innebära en förbättring. I ett säreget avseende skulle emellertid genom huvudlotternas förvandling till aktier lottägarnas ställning bliva ytterligare ändrad på ett sätt, som måhända kunde påstås innebära en försämring. Enligt 207 § banklagen äger nämligen huvudlottägare, som ej vill under förlängd oktroj kvarstå i bolaget, att utträda ur detsamma och därvid av bolagets behållning enligt vederbörligen fastställd balansräkning utbekomma vad på honom belöper. Med avseende härå har i propositionen erinrats, bland annat, att om de solidariska bankbolagen icke bliva med stöd av särskild lag ombildade till bankaktiebolag, bolagen måste träda i likvidation och upplösas antingen med syfte att helt upphöra eller med avsikt att deras rörelse skall fortsätta genom ett för ändamålet bildat aktiebolag, som erhållit oktroj. I förstnämnda fallet blir resultatet, att huvudlottägarna, sedan likvidationen avslutats, bliva tillskiftade ett kontant belopp, som motsvarar verkligheten under ogynnsamma omständigheter, m. a. o. vad som efter likvidationen återstår. I det senare fallet komma huvudlottägarna att tillskiftas aktier i ett bankaktiebolag med det nuvarande bolagets tillgångar och skulder, eller således detsamma, som genom ombildningen komme att erbjudas dem.

I samband härmed har i propositionen framhållits, att därest ett solidariskt bankbolag i anledning av statsmakternas besked, att förlängd oktroj icke kan erhållas, väljer utvägen att överflytta sin rörelse å ett nybildat bankaktiebolag och i sammanhang därmed själv träda i likvidation, för dylikt besluts fattande jämlikt 202 § banklagen fordras, att samtliga huvudlottägare förenat sig därom eller ock beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie, och å den stämma, som sist hålles, biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Då

den andra utvägen, bolagets ombildning till bankaktiebolag, är avsedd att för huvudlottägarna giva samma reella resultat, har i lagförslaget 2 § för giltighet av beslut om ombildning uppställts samma krav som för likvidationsbeslut, därvid dock såsom obehövt utesluts alternativet om enhetligt beslut av samtliga huvudlottägare.

Förslaget innebär i fråga om *det ombildade bolagets firma*, att förevarande bolag även efter ombildningen få i firman bibehålla orden »enskild bank», vilka enligt 119 § banklagen må ingå endast i solidariskt bankbolags firma. För bolagen kommer enligt förslaget att gälla den i 5 § banklagen givna bestämmelsen, att bankaktiebolags firma skall utmärka bolagets egenskap av aktiebolag.

I det förevarande lagförslaget har i övrigt upptagits uttryckligt stadgande (2 §) därom, att beslut om ombildning skall fattas å ordinarie — jämte en annan — bolagsstämma under år 1934. Detta stadgande har be-tingats huvudsakligen av bestämmelserna i 90 och 206 §§ banklagen, att ansökning om förlängning av bankaktiebolags, respektive solidariskt bankbolags oktroj skall av bolaget göras hos Kungl. Maj:t sist sexton månader innan den löpande oktrojen tilländagår samt beslutas å ordinarie bolagsstämma. Det förutsattes, att samtidigt med beslut om ombildning beslut fattas om dels ansökning om förlängd oktroj för tiden efter 1935 års utgång, dels ock de ändringar i bolagsordningen, som föranledas av ombildningen.

Av 4 § i lagförslaget framgår, att ombildningen skall anses verkställd, då rättens beslut om tillstånd ävensom av Konungen stadfäst beslut om de ändringar i bolagsordningen, som föranledas av ombildningen, blivit registrerade.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Såsom av utredningen i ärendet framgår, hava statsmakterna intagit den ståndpunkten, att de solidariska bankbolagen skola upphöra med utgången av år 1935, då den löpande oktrojtiden för samtliga dessa banker utgår. Banklagen föreskriver, att bankbolag skall, då meddelad oktroj tilländagått, utan att ny oktroj beviljats, träda i likvidation. För att ett solidariskt bankbolags rörelse skall kunna fortsättas genom självständigt företag efter det oktrojen utgått står enligt gällande banklagstiftning endast den utvägen till buds att bilda ett bankaktiebolag, å vilket det likviderade solidariska bankbolagets tillgångar och skulder överlåtas mot att huvudlottägarna i det solidariska bankbolaget erhålla aktier i bankaktiebolaget. Ett dylikt förfaringssätt är emellertid, såsom i propositionen påvisas, förenat med betydande olägenheter för de solidariska bankbolagen.

I likhet med departementschefen finner utskottet av omständigheterna påkallat, att statsmakterna medverka till avvecklingen av de solidariska bankbolagen genom att under enklare former än gällande lag medgiver möjliggöra deras ombildning till bankaktiebolag. Någon erinran mot det

av Kungl. Maj:t i sådant syfte framlagda förslaget till lagstiftning synes utskottet icke kunna göras. Enligt utskottets mening torde detta förslag innefatta betryggande garantier för att icke genom ombildningen några berättigade intressen trädas för nära, vare sig det gäller fordringsägarna, kommanditlottägarna, tillskottstecknarna eller huvudlottägarna. Vid sådant förhållande har utskottet funnit sig böra biträda förslaget.

Såsom en följd av de solidariska bankbolagens upphörande böra givetvis gällande bestämmelser om dessa bankbolag upphävas, i den mån de ej alltjämt erfordras för bedömande av rättsförhållanden rörande de nuvarande bolagen. Den härav betingade ändringen av banklagen och vissa författningar torde emellertid, såsom departementschefen uttalat, lämpligen böra anstå tills det visat sig, på vilket sätt de solidariska bankerna komma att avvecklas. Någon olägenhet härav torde icke kunna uppstå, enär oktroj för något nytt solidariskt bankbolag icke lär komma att beviljas av Kungl. Maj:t.

På grund av vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 6 februari 1934.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Lindgren, Lindley*, Stendahl*, Ström i Lidköping, Johansson i Friggeråker*, Ernfors* och Bjurström;

från andra kammaren: herrar Leffler, Bäcklund, Lovén, Paulsen, Wikström*, Andersson i Falkenberg, Svedman* och Hammarlund*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.